

EFFECTS OF THE PRINCIPLE OF COMPETENCE- COMPETENCE IN THE P.R. CHINA

VERONIKA HRADILOVÁ

Faculty of Law, Masaryk University, Czech Republic

Abstract in original language

Zásada pravomoc-pravomoc vychází z koncepce, že rozhodce, resp. rozhodčí senát má pravomoc nezávisle rozhodovat o své pravomoci vyřešit konkrétní spor, který mu byl předložen. Středem zájmu tohoto příspěvku bude zodpovědět následující otázky v kontextu promítnutí zásady competence-competence v čínském právu: Kdo má pravomoc rozhodnout o otázce platnosti rozhodčí smlouvy a založení pravomoci rozhodců v ČLR: rozhodčí senát, rozhodčí instituce, či lidový soud? Je zásada pravomoc-pravomoc potlačena tím, že namísto rozhodců rozhoduje o pravomoci rozhodčí instituce? Jaká je vazba mezi rozhodčím senátem, rozhodčím soudem a lidovým soudem?

Key words in original language

Zásada competence-competence; rozhodčí senát; rozhodčí soud; lidový soud.

Abstract

The principle of competence-competence is based on the concept that the arbitrators, respectively the arbitral tribunal has the power to decide independently on its own jurisdiction. The aim of this contribution is to deal with the effects of the principle of competence-competence in Chinese law , and to answer following questions: Who has the power to decide on the validity of the arbitration agreements in the P. R. China: arbitral tribunal, arbitral institution, or people's court? Is the principle of competence-competence established in Chinese law through the fact that the arbitration institution - no arbitrators - decides on its own jurisdiction? What is the relationship between the arbitral tribunal, the arbitral institution and the people's court?

Key words

Principle of competence-competence; arbitral tribunal; arbitral institution; people's court.

1. ÚVOD

Zásada pravomoc-pravomoc vychází z koncepce, že rozhodce, resp. rozhodčí senát má pravomoc nezávisle rozhodovat o své pravomoci vyřešit konkrétní spor, který mu byl předložen bez toho, aniž by měl povinnost

žádat obecný soud o schválení takového rozhodnutí.¹ Princip pravomoci rozhodců rozhodovat o své pravomoci je projevem **pozitivního účinku rozhodčí smlouvy**.² Představme si situaci, že neexistuje zásada competence-competence. V takovém případě by docházelo k tomu, že by se strany rozhodčí smlouvy musely nejdříve obrátit na obecný soud, který by rozhodl o pravomoci rozhodců. Tímto by bylo značně narušeno rozhodčí řízení, jehož podstatou je založení pravomoci rozhodčího soudu a takto se tedy vymanit z jurisdikce obecných soudů.³

Vedle toho rozlišujeme **negativní účinek rozhodčí smlouvy**.⁴ Ten se projevuje tím, že v určité fázi řízení je dána možnost podat návrh na přezkum pravomoci rozhodců, resp. existence a platnosti rozhodčí smlouvy k obecnému soudu.⁵ I přesto, že je rozhodcům dána pravomoc rozhodnout o své pravomoci, nejsou obecné soudy zbaveny možnosti zasáhnout do posouzení takové otázky.⁶

Tento příspěvek rozebírá zakotvení zásady competence-competence v čínském právu. Přes rozsáhlé diskuse ohledně této zásady se zaměříme na následující otázky: *Kdo má pravomoc rozhodnout o otázce platnosti rozhodčí smlouvy a založení pravomoci rozhodců v ČLR: rozhodčí senát, rozhodčí instituce, či lidový soud? Je tato zásada potlačena tím, že namísto rozhodců rozhoduje o pravomoci rozhodčí instituce? Jaká je vazba mezi rozhodčím senátem, rozhodčím soudem a lidovým soudem?*

---

¹ BINDER, P. *International commercial arbitration and conciliation in UNCITRAL model law jurisdictions*. London: Sweet & Maxwell, 2005, s. 143. BARCELÓ, J. J. III. Who Decides the Arbitrators' Jurisdiction? Separability and Competence-Competence in Transnational Perspective. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2003, roč. 36, s. 1124.

² FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 381 a násl. LEW, J. D. M. – MISTELIS, L. A. – KRÖLL, S. M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 332.

³ GONZÁLEZ DE COSSIO, F. The Compétence-Compétence Principle, Revisited. *Journal of International Arbitration*. 2007, roč. 24, č. 3, s. 231-232.

⁴ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 396, 401.

⁵ Tamtéž, s. 396, 405.

⁶ BARCELÓ, J. J. III. Who Decides the Arbitrators' Jurisdiction? Separability and Competence-Competence in Transnational Perspective. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2003, roč. 36, s. 1123.

2. POZITIVNÍ ÚČINEK ROZHODČÍ SMLOUVY

Pozitivní účinek rozhodčí smlouvy spočívá v pravomoci rozhodců rozhodovat o své pravomoci. Zásada pravomoc-pravomoc je často spojována s právní fikcí. Základním účelem této zásady je poskytnout rozhodčím senátům širší pravomoc ohledně posouzení platnosti rozhodčí smlouvy a to tak, aniž by byla omezena pravomoc obecných soudů.⁷

Pozitivní účinek zásady competence-competence je výslovně upraven v mezinárodních úmluvách a národních právních řádech.⁸ Tento princip je široce rozšířen a všeobecně uznáván.⁹ Příkladem je **článek 16 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži**¹⁰, **článek V odst. 3 Evropské úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži**¹¹, **článek 1040 odst. 1 německého zákona o občanském právu procesním**¹², **článek 186 odst. 1 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém**¹³, **článek 1466, resp. 1495 francouzského občanského soudního řádu**¹⁴, dále také **článek 30 odst. 1 vietnamského rozhodčího zákona**¹⁵ a **článek 23 odst. 1 japonského rozhodčího zákona**¹⁶.

---

⁷ BREKOULAKIS, S. The Negative Effect of Compétence-Compétence: The Verdict has to be Negative. *Social Science Research Network (SSRN)* [online databáze]. Social Science Electronic Publishing, Inc., 2008 [citováno 10. listopadu 2009]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1414325, s. 3, 13.

⁸ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 397.

⁹ Tamtéž, s. 399.

¹⁰ Článek 16 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži: „*The arbitral tribunal may rule on its own jurisdiction, including any objections with respect to the existence and validity of the arbitration agreement.*“

¹¹ Článek V odst. 3 Evropské úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži (1961): „... *the arbitrator whose jurisdiction is called in question shall be entitled to proceed with the arbitration, to rule on his own jurisdiction and to decide upon the existence or the validity of the arbitration agreement or of the contract of which the agreement forms part.*“

¹² Článek 1040 odst. 1 *Zivilprozessordnung*: „*Das Schiedsgericht kann über die eigene Zuständigkeit und im Zusammenhang hiermit über das Bestehen oder die Gültigkeit der Schiedsvereinbarung entscheiden...*“ („*The arbitral tribunal may rule on its own jurisdiction and in this connection on the existence or validity of the arbitration agreement...*“.)

¹³ Článek 186 odst. 1 *Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht*: „*Das Schiedsgericht entscheidet selbst über seine Zuständigkeit.*“ („*The arbitral tribunal shall rule on its own jurisdiction.*“)

¹⁴ Článek 1466 *Nouveau Code de Procedure Civile*: „*Si, devant l'arbitre, l'une des parties conteste dans son principe ou son étendue le pouvoir juridictionnel de l'arbitre, il appartient à celui-ci de statuer sur la validité ou les limites de son investiture.*“ („*If,*

Úprava v **čínském rozhodčím zákoně** se přímo nezabývá projevem pozitivního účinku rozhodčí smlouvy. **Článek 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR výslovně neupravuje princip pravomoci rozhodců rozhodovat o své pravomoci.** Odráží v sobě „modifikovaný“ *negativní účinek zásady competence-competence*, jenž dopadá na otázku, kdo má pravomoc rozhodovat o námitkách stran ohledně platnosti rozhodčí smlouvy vznesených nejpozději před zahájením řízení, zda **rozhodčí soud, či lidový soud**.¹⁷ Lidový soud přednostně rozhoduje o pravomoci rozhodců ve fázi před zahájením rozhodčího řízení, pokud jedna strana vznesla námitku k lidovému soudu. Zásada competence-competence může být plně účinná pouze za předpokladu, že rozhodci mají skutečnou přednost před obecnými soudy.¹⁸ Tato podmínka není v čínské arbitrážní praxi naplněna. Hovoříme zde o modifikaci zásady competence-competence.

Pozitivní účinek, tj. pravomoc rozhodců rozhodovat o své pravomoci, je **výslovně zakotven v řádech jednotlivých čínských rozhodčích institucí**, které se nechaly inspirovat Vzorovým zákonem UNCITRAL.

V souladu s **článkem 6 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu CIETAC** má CIETAC pravomoc rozhodovat o existenci a platnosti rozhodčí smlouvy a o své pravomoci. CIETAC může delegovat takovou pravomoc rozhodčímu

---

before an arbitrator, one of the parties has challenged the principle or scope of the powers of the arbitrator, the latter must rule upon the validity and limits of his nomination.“)

¹⁵ Článek 30 odst. 1 *Ordinance on Commercial Arbitration*: „Before considering the dispute’s details, if any party lodges a written complaint that the Arbitration Council has no jurisdiction to settle the dispute; the dispute has no arbitration agreement or the arbitration agreement is invalid, the Arbitration Council must consider the written complaint and make decision in the presence of the involved parties, unless otherwise requested by the involved parties. If the complainants, though having been summoned properly, are absent without plausible reasons, they shall be deemed to have withdrawn their complaints. The Arbitration Councils shall continue to consider and settle the dispute.“

¹⁶ Článek 23 odst. 1 *Arbitration Law* (Law No.138 of 2003): „The arbitral tribunal may rule on assertions made in respect of the existence or validity of an arbitration agreement or its own jurisdiction (which hereafter in this article means its authority to conduct arbitral proceedings and to make arbitral awards).“

¹⁷ Článek 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR: „If a party challenges the validity of the arbitration agreement, he may request the arbitration commission to make a decision or apply to the peoples court for a ruling. If one party requests the arbitration commission to made a decision and the other party applies to the peoples court for a ruling, the peoples court shall give a ruling.“

¹⁸ POUURET, J. F. – BESSON, S. *Comparative law of international arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2007, s. 386.

senátu.¹⁹ Pokud má rozhodčí senát v průběhu rozhodčího řízení pochybnosti nad svou pravomocí k projednávání sporu, není původní rozhodnutí překážkou pro vydání nového rozhodnutí o nepravomoci rozhodčího soudu (článek 6 odst. 2).²⁰ Námitka ohledně existence a platnosti rozhodčí smlouvy a pravomoci rozhodčího soudu musí být vznesena nejpozději při prvním úkonu v řízení k rozhodčímu senátu, resp. nesmí být vznesena později než s podáním žalobní odpovědi, jedná-li se o rozhodčí řízení vedené pouze na základě písemných materiálů (článek 6 odst. 3).²¹ ²² Obdobnou úpravu nalezneme rovněž v **článku 6 odst. 4 Řádu Rozhodčího soudu v Pekingu**, v **článku 4 Řádu Rozhodčího soudu v Šanghaji**, **článku 8 Řádu Rozhodčího soudu ve Wu-chanu** a dále také v **článku 12 Řádu Rozhodčího soudu v Šen-čenu**.

Z jednotlivých ustanovení řádů rozhodčích soudů a národních právních úprav vyplývá, že rozhodci sami rozhodují o své pravomoci, nebo o ní rozhodují z podnětu strany. Základním nedostatkem je, že rozhodčí řády jsou smluvního charakteru a nemohou na rozdíl od právních norem vyřešit otázku, zda je či není dána rozhodcům pravomoc.²³

2.1 POZITIVNÍ ÚČINEK ROZHODČÍ SMLOUVY V ČLR

Článek 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR výslovně nezakotvuje pozitivní účinek rozhodčí smlouvy, avšak není v tomto ustanovení ani výslovně popřen. Z ustanovení článku 20 rozhodčího zákona ČLR vyplývá, že rozhodčímu soudu je dána pravomoc k rozhodování o námitkách stran.

---

¹⁹ Článek 6 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu CIETAC: „*The CIETAC shall have the power to determine the existence and validity of an arbitration agreement and its jurisdiction over an arbitration case. The CIETAC may, if necessary, delegate such power to the arbitral tribunal.*“

²⁰ Článek 6 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu CIETAC: „*Where the CIETAC is satisfied by prima facie evidence that an arbitration agreement providing for arbitration by the CIETAC exists, it may make a decision based on such evidence that it has jurisdiction over the arbitration case, and the arbitration shall proceed. Such a decision shall not prevent the CIETAC from making a new decision on jurisdiction based on facts and/or evidence found by the arbitral tribunal during the arbitration proceedings that are inconsistent with the prima facie evidence.*“

²¹ Článek 6 odst. 3 Řádu Rozhodčího soudu CIETAC: „*An objection to an arbitration agreement and/or jurisdiction over an arbitration case shall be raised in writing before the first oral hearing is held by the arbitral tribunal. Where a case is to be decided on the basis of documents only, such an objection shall be raised before the submission of the first substantive defense.*“

²² CIETAC: *Application for Arbitration – Arbitration Procedure* [online]. Změněno 2008 [citováno 12. 12. 2009]. Dostupné z: <http://www.cietac.org/index.cms>.

²³ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 399.

Tímto je plně respektována zásada pravomoc-pravomoc. Rozhodčí soud má pravomoc rozhodnout o své pravomoci a posoudit platnost či neplatnost rozhodčí smlouvy. V průběhu celého rozhodčího řízení je tato pravomoc svěřena rozhodčímu senátu. Původní rozhodnutí o pravomoci či platnosti rozhodčí smlouvy není překážkou pro vydání rozhodnutí v průběhu rozhodčího řízení, že není dána pravomoc rozhodčího soudu, zejména prokážou-li se důkazy, které nebylo možno objasnit při zahájení rozhodčího řízení.²⁴

O námitkách stran ohledně platnosti rozhodčí smlouvy rozhoduje v čínské praxi v první řadě **rozhodčí soud** za předpokladu, že obě strany vznesly námitky pouze k rozhodčímu soudu. Tomu je svěřena prioritní pravomoc k rozhodnutí o pravomoci rozhodčího soudu. V této rovině je naplněn princip competence-competence, že nejprve musí rozhodnout rozhodce na určení neplatnosti rozhodčí smlouvy.²⁵ Pozitivní účinek zásady pravomoc-pravomoc je narušen, podá-li jedna ze stran sporu námitku ohledně pravomoci rozhodců k lidovému soudu. V takové situaci je dána přednost lidovému soudu rozhodnout o této otázce.

Nedostatkem článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR je chybějící ustanovení, že rozhodci mají pravomoc rozhodnout o své pravomoci. Nicméně tato domněnka vyplývá z *celosvětově rozšířeného uznání zásady pravomoc-pravomoc*.²⁶ Výslovně je tento princip zakotven v **řádech některých čínských rozhodčích institucí**. Rozhodčí senát se musí zabývat otázkou pravomoci v průběhu celého rozhodčího řízení.²⁷ (například článek 6 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu CIETAC). Implicitně dovozujeme, že zásada pravomoc-pravomoc je respektována také v ČLR. Jinak by ztrácela smysl první věta článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR, že „*námitka strany ohledně platnosti rozhodčí smlouvy může být vznesena k rozhodčímu soudu ...*“.

Gu Weixia patří k jednomu z čínských autorů, jenž dovozuje z ustanovení **článku 19 odst. 2 rozhodčího zákona ČLR**, že „*rozhodčí senát může*

---

²⁴ Viz článek 6 odst. 3 Řádu Rozhodčího soudu CIETAC, článek 12 odst. 6 Řádu Rozhodčího soudu v Šen-čenu.

²⁵ ROZEHNALOVÁ, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 115.

²⁶ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 399.

²⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 121.

rozhodnout o platnosti smlouvy“²⁸, nepřímý vztah mezi autonomií rozhodčí smlouvy a zásadou pravomoc-pravomoc. Širokým výkladem tohoto ustanovení je dána pravomoc rozhodčímu senátu rozhodnout také o platnosti rozhodčí smlouvy.²⁹ Nicméně opačný názor sdílí celá řada autorů (*M. L. Moses, Song Lianbin, Zhao Jian, Li Hong*), podle kterých je pozitivní účinek zásady pravomoc-pravomoc v ČLR potlačen tím, že je dána pravomoc rozhodnout o pravomoci rozhodčí instituci, nikoliv samotnému rozhodčímu senátu.

2.2 ZÁSADA PRAVOMOC-PRAVOMOC: ROZHODČÍ SOUD VS. ROZHODČÍ SENÁT

Předmětem zájmu této podkapitoly je zhodnocení, kdo má pravomoc rozhodovat o pravomoci rozhodců. V případě ad hoc rozhodčího řízení je pravomoc bez jakýchkoliv pochybností svěřena rozhodcům. Nicméně v případě institucionálního rozhodčího řízení se objevují dvě koncepce. Pravomoc rozhodců rozhodovat o své pravomoci je svěřena samotnému rozhodčímu senátu na jedné straně, nebo o této otázce rozhoduje rozhodčí soud na druhé straně.

Všechny výše zmiňované *národní právní úpravy včetně Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní arbitráži* svěřují tuto pravomoc **rozhodčímu senátu**. Článek 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR hovoří o rozhodčím soudu ve smyslu **stálé rozhodčí instituce** (仲裁委员会, „zhongcai weiyuanhui“). Otázkou tedy zůstává, zda takové ustanovení má přímý dopad na zásadu competence-competence?

Ne. Taková úprava nemá dopad na účinky zásady competence-competence. V této souvislosti jsme se setkali s opačným názorem autorů – *M. L. Moses*³⁰, *Song Lianbin, Zhao Jian* a *Li Hong*³¹, že čínský rozhodčí zákon nerespektuje zásadu competence-competence z důvodu, že není dána pravomoc samotnému rozhodčímu senátu rozhodnout o své pravomoci, ale

---

²⁸ Článek 19 odst. 2 rozhodčího zákona ČLR: „*The arbitration tribunal shall have the power to affirm the validity of a contract.*“

²⁹ GU, WEIXIA. China's Search for Complete Separability of the Arbitration Agreement. *Asian International Arbitration Journal*. 2007, roč. 3, č. 2, s. 167.

³⁰ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 88-89.

³¹ SONG, LIANBIN – ZHAO, JIAN – LI, HONG. Approaches to the Revision of the 1994 Arbitration Act of the People's Republic of China. *Journal of International Arbitration*. 2003, roč. 20, č. 2, s. 181.

namísto toho rozhodčí instituci. S tímto názorem **nesouhlasíme**. Rovněž také N. Rozehnalová³² či A. J. Bělohlávek.³³

Čínská úprava není výjimkou. I přesto, že je pravomoc rozhodovat o platnosti rozhodčí smlouvy svěřena rozhodčímu soudu z ustanovení článku 20 rozhodčího zákona ČLR, řády jednotlivých rozhodčích institucí mohou přijmout vnitřní opatření, že taková pravomoc může být dána rozhodčímu senátu. Takový trend jsme zaznamenali v článku 6 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu CIETAC, podle něhož pravomoc rozhodovat o existenci a platnosti rozhodčí smlouvy a o své pravomoci může CIETAC svěřit rozhodčímu senátu (仲裁庭 „zhongcai ting“). V případě, že předseda CIETAC nesvěří pravomoc rozhodčímu senátu, rozhoduje sám o pravomoci Rozhodčího soudu CIETAC. V praxi rozhoduje ve významných případech předseda jménem CIETAC. Ve většině případů je svěřena pravomoc k rozhodnutí o své pravomoci samotnému rozhodčímu senátu. Předseda CIETAC má k dispozici sekretariát k posouzení pravomoci rozhodčího soudu. Veškerá rozhodnutí o pravomoci, existenci a platnosti rozhodčí smlouvy jsou vydána jménem rozhodčí instituce CIETAC. Při podání návrhu na rozhodčí řízení posoudí v předběžném rozhodnutí CIETAC svou pravomoc obdobně jako u rozhodčího řízení před Mezinárodním rozhodčím soudem ICC.³⁴ Rozhodčí senát rozhoduje o své pravomoci a o svém rozhodnutí o námitkách ohledně své pravomoci informuje CIETAC, jenž obvykle respektuje takové rozhodnutí rozhodčího senátu. Pokud má rozhodčí senát a rozhodčí instituce odlišný názor, je rozhodující s konečnou platností názor rozhodčí instituce.³⁵

Řády dalších rozhodčích soudů volí podobnou úpravu a svěřují rozhodování o pravomoci rozhodců do pravomoci orgánů rozhodčích soudů³⁶, nejčastěji

---

³² Konzultováno s profesorkou N. Rozehnalovou, Brno, 2. prosince 2009.

³³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 122.

³⁴ Článek 6 odst. 2 *ICC Rules of Arbitration*: „If the Respondent does not file an Answer, as provided by Article 5, or if any party raises one or more pleas concerning the existence, validity or scope of the arbitration agreement, **the Court may decide, without prejudice to the admissibility or merits of the plea or pleas, that the arbitration shall proceed if it is prima facie satisfied that an arbitration agreement under the Rules may exist.** In such a case, any decision as to the jurisdiction of the Arbitral Tribunal shall be taken by the Arbitral Tribunal itself. If the Court is not so satisfied, the parties shall be notified that the arbitration cannot proceed. In such a case, any party retains the right to ask any court having jurisdiction whether or not there is a binding arbitration agreement.”

³⁵ KUN, FAN. Arbitration in China: Practice, Legal Obstacles and Reforms. *Asian Society of International Law* [online]. Working papers of the AsianSIL Inaugural Conference, 7-9 April 2007, Working Paper 2007/20 [citováno 8. prosince 2009]. Dostupné z: http://law.nus.edu.sg/asiansil/workingpapers/2007/wp_asiansil_ic.htm, s. 6-7.

³⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 122.

předsednictvu rozhodčího soudu. V České republice je zásada pravomoc-pravomoc zakotvena v § 15 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: „Rozhodci jsou oprávněni rozhodovat o své pravomoci.“ Nicméně **§ 23 odst. 1 Řádu pro mezinárodní spory Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky** svěruje pravomoc rozhodovat o pravomoci Rozhodčího soudu *předsednictvu Rozhodčího soudu*. Při rozhodování o pravomoci (příslušnosti) si vyžádá předsednictvo spis se stručnou zprávou od rozhodců, pokud již byli ustanoveni, jinak od tajemníka rozhodčího soudu.³⁷ V mezinárodních sporech tedy rozhoduje o otázce pravomoci obligatorně předsednictvo Rozhodčího soudu.³⁸ Na rozdíl od vnitrostátních sporů, kde jsou rozhodci oprávněni rozhodnout o této otázce sami (§ 23 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro vnitrostátní spory³⁹).⁴⁰

Taková úprava se **příliš neodlišuje od ustanovení článku 6 Řádu Rozhodčího soudu CIETAC**. Rozhodovat o pravomoci rozhodčího soudu je namísto předsednictva svěřena předsedovi Rozhodčího soudu CIETAC. Ten si vyžádá zprávu ohledně posouzení pravomoci rozhodčího soudu od sekretariátu rozhodčího soudu (namísto od tajemníka), popř. od rozhodčího senátu. Odlišností je ustanovení v článku 6 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu CIETAC, podle něhož může předseda CIETAC **svěřit pravomoc k rozhodnutí o své pravomoci samotným rozhodcům**. Takovou možnost *neposkytuje* Řád pro mezinárodní spory Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, kde je tato pravomoc svěřena výlučně předsednictvu Rozhodčího soudu.

---

³⁷ § 23 odst. 1 Řádu pro mezinárodní spory Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky: „O pravomoci (příslušnosti) Rozhodčího soudu rozhoduje jeho předsednictvo. Za tím účelem mu rozhodci, pokud již byli ustaveni, jinak tajemník, předloží spis se stručnou zprávou, a to v každém případě, kdy se bude rozhodovat o pravomoci (příslušnosti) Rozhodčího soudu s ohledem na námítku strany nebo s ohledem na pochybnosti rozhodců či tajemníka, případně jsou-li rozhodci či tajemník názoru, že Rozhodčí soud je nepřislušný.“

³⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 122. MOTHEJZÍKOVÁ, J. – STEINER, V. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. Praha: C. H. BECK, 1996, s. 67.

³⁹ § 23 odst. 1 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro vnitrostátní spory: „O pravomoci (příslušnosti) Rozhodčího soudu rozhodují rozhodci (§ 3 odst. 3). Před svým rozhodnutím si mohou vyžádat stanovisko předsednictva. Za tím účelem mu předloží spis se stručnou zprávou.“

⁴⁰ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozšíř. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 85.

Zamyslíme-li se nad čínskou úpravou, kde je pravomoc svěřena rozhodčímu soudu z ustanovení článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR, domníváme se, že taková úprava úzce souvisí s tím, že na čínském teritoriu je přípustné pouze rozhodčí řízení institucionální. Tímto rozhodčí zákon nereguluje na ad hoc rozhodčí řízení, kde je taková pravomoc dána výhradně samotným rozhodcům. Bude-li do budoucna připuštěno rozhodčí řízení ad hoc v ČLR, musí být v tomto směru novelizován rozhodčí zákon.

3. NEGATIVNÍ ÚČINEK ROZHODČÍ SMLOUVY

Rozhodčí řízení je ovládáno principem, že obecné soudy nemají pravomoc rozhodovat ve sporech, o nichž strany uzavřely rozhodčí smlouvu⁴¹, ve které se dohodly podrobit všechny, popř. určité spory k řízení před rozhodci. Rozhodcům je svěřeno prioritní postavení rozhodnout o své pravomoci.⁴² Obecné soudy nemohou zasahovat do rozhodování rozhodců o této otázce až do určitého okamžiku, kdy je jim umožněno přezkoumat pravomoc rozhodců.⁴³

3.1 PŘEZKUM ROZHODNUTÍ ROZHODCŮ O SVÉ PRAVOMOCI OBECNÝMI SOUDY

Otázka, kdy mohou obecné soudy zasáhnout do přezkumu existence a platnosti rozhodčí smlouvy, je značně kontroverzní v jednotlivých národních právních úpravách.⁴⁴ V této rovině mohou nastat dvě možnosti: přezkum rozhodnutí rozhodců o své pravomoci je umožněn bezprostředně po rozhodování rozhodců, nebo se takový přezkum přesouvá až do fáze o zrušení rozhodčího nálezu. První možnost je značně úsporná nejen z hlediska časového, ale rovněž finančního. Rozhodčí řízení nebude realizováno zbytečně ve věci, u níž existuje hrozba zrušení rozhodčího nálezu. Nicméně odsunutí přezkumu až do fáze po vydání rozhodčího nálezu znemožňuje odpůrci činit procesní obstrukce a počkat až do vydání

---

⁴¹ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 399.

⁴² Tamtéž, s. 406.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 406. ROZEHNALOVÁ, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 113. BARCELÓ, J. J. III. Who Decides the Arbitrators' Jurisdiction? Separability and Competence-Competence in Transnational Perspective. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2003, roč. 36, s. 1123-1124.

rozhodčího nálezu.⁴⁵ Proto některé státy přijímají „hybridní řešení“⁴⁶, které by bylo kompromisním přístupem pro obě krajní možnosti přezkumu rozhodnutí rozhodců o své pravomoci.

Můžeme říci, že negativní účinek zásady pravomoc-pravomoc, kdy je rozhodcům prioritně svěřena pravomoc rozhodnout o své pravomoci, se nejzřetelněji promítne, pokud je soudní přezkum umožněn až po vydání rozhodčího nálezu.⁴⁷ Takový pro-arbitrábilní přístup⁴⁸ byl přijat v **článku 1458 francouzského občanského soudního řádu**. Odstavec 1 zavazuje obecný soud odepřít svou pravomoc, pokud bylo na základě rozhodčí smlouvy zahájeno řízení před rozhodčím senátem. Francouzský soud poukáže na existenci a platnost rozhodčí smlouvy a odkáže strany na rozhodčí řízení. Tento přístup striktně omezuje stranu činit obstrukce v rozhodčím řízení nebo zasahovat do jeho průběhu.⁴⁹ Na druhé straně, jestliže rozhodčí řízení nebylo zahájeno, obecný soud zamítne svou pravomoc, ledaže je rozhodčí smlouva zjevně neplatná (článek 1458 odst. 2 francouzského občanského soudního řádu). Pokud strana namítá pravomoc rozhodců u obecného soudu před zahájením rozhodčího řízení, francouzský přístup umožňuje širší přezkum obecným soudem, neboť zde existuje domněnka dobré víry, že strana je znepokojena pravomocí rozhodců.⁵⁰

---

⁴⁵ ROZEHNALOVÁ, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 120, pozn. 17-18. DONNER, B. K současnému vývoji mezinárodní obchodní arbitráže. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1959, s. 269.

⁴⁶ ROZEHNALOVÁ, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 113.

⁴⁷ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 398, 406. LEW, J. D. M. – MISTELIS, L. A. – KRÖLL, S. M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 347.

⁴⁸ BARCELÓ, J. J. III. Who Decides the Arbitrators' Jurisdiction? Separability and Competence-Competence in Transnational Perspective. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2003, roč. 36, s. 1124-1126. BREKOULAKIS, S. The Negative Effect of Compétence-Compétence: The Verdict has to be Negative. *Social Science Research Network (SSRN)* [online databáze]. Social Science Electronic Publishing, Inc., 2008 [citováno 10. listopadu 2009]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1414325, s. 4-5.

⁴⁹ BARCELÓ, J. J. III. Who Decides the Arbitrators' Jurisdiction? Separability and Competence-Competence in Transnational Perspective. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2003, roč. 36, s. 1124-1125.

⁵⁰ Tamtéž, s. 1125.

Mezinárodní úmluvy a národní právní řády jednotlivých států nenásledují francouzský přístup v jeho „čisté“ podobě⁵¹, jehož „agresivní (progresivní)“ pozice svědčí ve prospěch arbitráže.⁵² Čím je taková úprava charakteristická? Jaká je vazba mezi obecnými soudy a rozhodci v otázce přezkumu rozhodčí smlouvy? Může obecný soud v případě existence rozhodčí smlouvy zahájit řízení, aniž by strany odkázal na arbitráž?

„Hybridní“ přístup je zastáván v celé řadě právních řádů. **Německá úprava** v článku 1032 odst. 2 občanského soudního řádu⁵³ vychází ze Vzorového zákona UNCITRAL (článek 1032 odst. 1 vychází z ustanovení článku 8 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL⁵⁴) a doplňuje jej o časové určení, kdy může strana podat k obecnému soudu návrh na posouzení přípustnosti rozhodčího řízení. Taková žaloba může být podána až do sestavení rozhodčího senátu.⁵⁵ I přes podání takové žaloby může být zahájeno

---

⁵¹ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 408.

⁵² BARCELÓ, J. J. III. Who Decides the Arbitrators' Jurisdiction? Separability and Competence-Competence in Transnational Perspective. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2003, roč. 36, s. 1127. BREKOULAKIS, S. The Negative Effect of Compétence-Compétence: The Verdict has to be Negative. *Social Science Research Network (SSRN)* [online databáze]. Social Science Electronic Publishing, Inc., 2008 [citováno 10. listopadu 2009]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1414325, s. 5.

⁵³ Článek 1032 odst. 2 *Zivilprozessordnung*: „*Prior to the constitution of the arbitral tribunal, an application may be made to the court to determine whether or not arbitration is admissible.*“ („*Bei Gericht kann bis zur Bildung des Schiedsgerichts Antrag auf Feststellung der Zulässigkeit oder Unzulässigkeit eines schiedsrichterlichen Verfahrens gestellt werden.*“)

⁵⁴ Srovnej článek 1032 odst. 1 *Zivilprozessordnung*: „*A court before which an action is brought in a matter which is the subject of an arbitration agreement shall, if the respondent raises an objection prior to the beginning of the oral hearing on the substance of the dispute, reject the action as inadmissible unless the court finds that the arbitration agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed.*“

⁵⁵ Zde existuje minimální rozdíl mezi ustanovením článku 1032 odst. 2 německého občanského soudního řádu („*Prior to the constitution of the arbitral tribunal, an application may be made to the court to determine whether or not arbitration is admissible.*“) a článku 1458 odst. 2 francouzského občanského soudního řádu („*If the arbitral tribunal has not yet been seized of the matter, the court shall also decline jurisdiction unless the arbitration agreement is manifestly void.*“). Nicméně z německého ustanovení vyplývá posouzení přípustnosti rozhodčího řízení v širokém slova smyslu, nikoliv jako ve francouzské úpravě omezení na to, zda je rozhodčí smlouva zjevně neplatná. IN: BARCELÓ, J. J. III. Who Decides the Arbitrators' Jurisdiction? Separability and Competence-Competence in Transnational Perspective. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2003, roč. 36, s. 1131.

Ve fázi před vydáním rozhodčího nálezu existují čtyři možnosti přezkumu rozhodčí smlouvy ze strany obecných soudů:

rozhodčí řízení nebo se v něm může pokračovat a může být vydán rozhodčí náleze.⁵⁶ V souladu s článkem 1040 odst. 3 občanského soudního řádu mají rozhodci pravomoc rozhodnout o své pravomoci, přičemž proti rozhodnutí mohou strany požádat soud do jednoho měsíce od přijetí oznámení o takovém rozhodnutí, aby v této věci rozhodl (obdobně článek 16 odst. 3 Vzorového zákona UNCITRAL).

Anglický přístup vychází ze Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži, od něhož se však ve srovnání s německou úpravou více odchyluje.⁵⁷ Umožňuje obecnému soudu plně přezkoumat existenci a platnost rozhodčí smlouvy bez toho, aniž by čekal na rozhodnutí rozhodčího senátu ohledně této otázky.⁵⁸ Tento přístup obdobně jako v Německu utlačuje do pozadí podstatu zásady pravomoc-pravomoc, že rozhodce má přednostní pravomoc rozhodnout o své pravomoci.

Podle článku 32 Arbitration Act má soud pravomoc rozhodnout na návrh jedné strany nebo obou stran o některých předběžných procesních otázkách („preliminary points“).⁵⁹ Podle článku 32 odst. 1 Arbitration Act má soud

-
- a) Podobně jako Francie zastávají i další státy **omezený přezkum rozhodčí smlouvy** ve fázi před vydáním rozhodčího nálezu (Hongkong, Kanada).
  - b) **Extenzivní výklad** jako v Německu, kdy je přípustnost rozhodčího řízení posuzována v širokém slova smyslu, nachází své uplatnění ve Španělsku, USA a na Novém Zélandu.
  - c) **Kombinovaný přístup** je zastáván ve Švýcarsku, kde se v případě, že se místo rozhodčího řízení nachází ve Švýcarsku, přistupuje k posouzení, zda je rozhodčí smlouva zjevně platná. Pokud není místo rozhodčího řízení ve Švýcarsku, je rozhodčí smlouva přezkoumávána v širokém slova smyslu.
  - d) Posledním přístupem je **pravomoc obecných soudů rozhodnout o pravomoci rozhodčího senátu**. S tímto postupem se setkáme v USA, Anglii, Švédsku a také Čínské lidové republice.

IN: GONZÁLEZ DE COSSIO, F. The Compétence-Compétence Principle, Revisited. *Journal of International Arbitration*. 2007, roč. 24, č. 3, s. 241-242. LEW, J. D. M. – MISTELIS, L. A. – KRÖLL, S. M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 347-350.

⁵⁶ Článek 1032 odst. 3 *Zivilprozessordnung*: „Where an action or application referred to in subsection 1 or 2 has been brought, arbitral proceedings may nevertheless be commenced or continued, and an arbitral award may be made, while the issue is pending before the court.“ Shodně také článek 8 odst. 2 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži.

⁵⁷ ROZEHNALOVÁ, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 116.

⁵⁸ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 408.

⁵⁹ ROZEHNALOVÁ, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 116.

pravomoc rozhodnout na návrh strany o otázce pravomoci rozhodčího senátu. Nedohodnou-li se strany jinak, rozhodčí senát může mezitím pokračovat v rozhodčím řízení a vydat rozhodčí nález (článek 32 odst. 4 Arbitration Act). Ustanovení článku 32 Arbitration Act je význačným krokem k úplnému přijetí negativního účinku zásady competence-competence.⁶⁰

V souladu s článkem 67 odst. 1 Arbitration Act může strana podat k soudu návrh na přezkum rozhodnutí rozhodčího senátu ohledně jeho pravomoci. Podle článku 67 odst. 3 může soud takový rozhodčí nález potvrdit, změnit nebo zrušit. Rozhodčí senát může pokračovat v rozhodčím řízení a vydat rozhodčí nález, dokud nebude o otázce rozhodnuto soudem (článek 67 odst. 2 Arbitration Act). Výše zmiňované přístupy měly dopad na situace, kdy strany již zahájily rozhodčí řízení. Vedle toho poskytuje anglická úprava v článku 72 Arbitration Act rovněž možnost požádat soud o rozhodnutí ohledně platnosti rozhodčí smlouvy, sestavení rozhodčího senátu a toho, zda věc spadá pod rozhodčí smlouvu. Nicméně tato možnost dopadá pouze na strany, které doposud nezahájily rozhodčí řízení.

Specifický přístup, jenž se nechal inspirovat anglickou úpravou, zvolilo **Švédsko**, jehož úprava v rozhodčím zákoně umožňuje prioritní posouzení pravomoci rozhodců obecným soudem. V souladu s § 2 odst. 1 švédského rozhodčího zákona⁶¹ je dána rozhodcům pravomoc rozhodnout o své pravomoci a promítá zásadu pravomoc-pravomoc v pozitivní podobě. Nicméně na základě druhé věty tohoto odstavce má obecný soud pravomoc rozhodnout o pravomoci rozhodců na návrh strany. Pokud byla taková žaloba podána k soudu, mohou rozhodci pokračovat v rozhodčím řízení (třetí věta téhož odstavce).

Netradiční přístup je zakotven v ustanovení § 2 odst. 2 švédského rozhodčího zákona⁶², podle něhož není rozhodnutí rozhodců o pravomoci závazné. Strana má podle § 34 a 36 švédského rozhodčího zákona možnost podat návrh na zrušení takového rozhodčího nálezu, což znamená, že obecný soud rozhodne s konečnou platností o pravomoci.

---

⁶⁰ FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 409-410.

⁶¹ § 2 odst. 1 *Swedish Arbitration Act* (SFS 1999:116): „*The arbitrators may rule on their own jurisdiction to decide the dispute. The aforesaid shall not prevent a court from determining such a question at the request of a party. The arbitrators may continue the arbitral proceedings pending the determination by the court.*“

⁶² § 2 odst. 2 *Swedish Arbitration Act* (SFS 1999:116): „*Notwithstanding that the arbitrators have, in a decision during the proceedings, determined that they possess jurisdiction to resolve the dispute, such decision is not binding. The provisions of sections 34 and 36 shall apply in respect of an action to challenge an arbitration award which entails a decision in respect of jurisdiction.*“

Švédský přístup v sobě promítá krajní řešení, které umožňuje obecným soudům rozhodnout o pravomoci rozhodců bez toho, aniž by rozhodci sami měli možnost o této otázce rozhodovat. Za předpokladu, že strana podá k soudu návrh ohledně pravomoci rozhodců, může obecný soud o této otázce rozhodnout a následně se rozhodci touto otázkou již nemusí zabývat.⁶³ Tímto je narušena exkluzivní pravomoc rozhodců rozhodnout o své pravomoci. Zvláštností je, že švédský zákon nedává rozhodnutí rozhodců o pravomoci závaznost. Jestliže rozhodci rozhodnou o své pravomoci, může strana následně podat u obecného soudu až návrh na zrušení rozhodčího nálezu.

3.2 NEGATIVNÍ ÚČINEK ROZHODČÍ SMLOUVY V ČLR

Negativní účinek zásady pravomoc-pravomoc v čínském právu existuje, nicméně postrádá absolutní povahu. Z ustanovení **článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR** vyplývá pravomoc rozhodčího soudu rozhodnout o námitkách stran ohledně pravomoci. Zde můžeme dovodit prioritní pravomoc rozhodčího soudu. V této rovině je naplněn princip competence-competence, že nejprve musí rozhodnout rozhodce na určení neplatnosti rozhodčí smlouvy.⁶⁴

Čínská úprava je ovšem specifická v případě konkurentního vznesení námitek ohledně pravomoci k rozhodčímu soudu jednou ze stran a k lidovému soudu druhou stranou sporu [první věta článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR: „*Námitka strany ohledně platnosti rozhodčí smlouvy může být vznesena k rozhodčímu soudu (仲裁委员会 „zhongcai weiyuanhui“), nebo k lidovému soudu (人民法院 „renmin fayuan“).*“]. Lidovým soudem příslušným k projednání platnosti rozhodčí smlouvy je soud vyššího stupně („*intermediate people's court*“). V případě rozhodčího řízení s mezinárodním prvkem je takový lidový soud určen podle následujících kritérií: podle místa rozhodčího soudu, na kterém se strany dohodly v rozhodčí smlouvě; podle místa uzavření rozhodčí smlouvy; nebo podle místa, kde má žalobce bydliště, či kde se nachází předmět rozhodčího řízení (článek 12 odst. 2 *Soudních výkladů Nejvyššího lidového soudu ČLR o několika otázkách týkajících se použití rozhodčího zákona roku 2006*⁶⁵).

---

⁶³ LEE, K. *ICSID Reports*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 359. Dostupné z: <http://books.google.com/books>.

⁶⁴ ROZEHNALOVÁ, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 115.

⁶⁵ Článek 12 *Judicial Interpretations on Several Issues Relating to the Application of the Arbitration Law* (8. 9. 2006). Fa Shi [2006] No. 7: „*As regards a case in which an interested party applies to the people's court for determination of the validity of an arbitration agreement, it shall be under the jurisdiction of the intermediate people's court*

Pokud v praxi podá jedna strana námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy k rozhodčímu soudu a druhá strana k lidovému soudu, rozhodne o takové námitce **přednostně lidový soud**⁶⁶ podle ustanovení druhé věty článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR: „*jestliže jedna strana vznese námitku k rozhodčímu soudu a druhá strana k lidovému soudu, rozhodne o takové námitce lidový soud.*“ Toto ustanovení je v rozporu s principem „*chronologické přednosti*“ zásady pravomoc-pravomoc.⁶⁷ To znamená, že pravomoc soudu rozhodnout o pravomoci rozhodců je odsunuta až do momentu, kdy rozhodl rozhodčí senát. Názorným příkladem takového principu je ustanovení článku 16 odst. 3 Vzorového zákona UNCITRAL, podle něhož může strana požádat do třiceti dnů od rozhodnutí rozhodčího senátu o námitce ohledně jeho pravomoci obecný soud, aby o této záležitosti rozhodl.

Čínská úprava volí řešení, že v případě námitky jedné strany ohledně platnosti rozhodčí smlouvy k lidovému soudu je upřednostněno rozhodnutí lidového soudu. Tento přístup byl potvrzen **Nejvyšším lidovým soudem ČLR v roce 1998**.⁶⁸ Soud poskytl návod v případě, kdy jedna strana zahájí rozhodčí řízení a žalovaná strana bude namítat platnost rozhodčí smlouvy. Strana, proti níž bylo zahájeno rozhodčí řízení, může vznést námitku buď k rozhodčímu soudu, nebo přímo podat žalobu k lidovému soudu. Pokud strana podá námitku k rozhodčímu soudu, rozhodne o platnosti rozhodčí

---

in the place where the arbitration institution agreed upon in the arbitration agreement is located; if the arbitration institution in the arbitration agreement is not clearly stipulated, the said case shall be under the jurisdiction of the intermediate people's court in the place where the arbitration agreement is concluded or where the object of the application resides.

As regards a case on applying for determination of the validity of an arbitration agreement involving foreign interests, it shall be under the jurisdiction of the intermediate people's court in the place where the arbitration institution agreed upon in the arbitration agreement is located, where the arbitration agreement is concluded, or where the applicant or object of the applicant resides.

As regards a case on the validity of an arbitration agreement of a maritime dispute, it shall be under the jurisdiction of the maritime court where the arbitration institution agreed upon in the arbitration agreement is located, where the arbitration agreement is concluded, or where the applicant or object of the applicant resides; if there is no maritime court at the aforesaid places, it shall be under the jurisdiction of the nearest maritime court.”

⁶⁶ MOSER, M. J. – YUEN, PETER. The New CIETAC Arbitration Rules. *Arbitration International*. LCIA, 2005, roč. 21, č. 3, s. 395.

⁶⁷ ROZEHNALOVÁ, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 114.

⁶⁸ *Reply on Several Questions Regarding the Determination of the Validity of Arbitration Agreements*, Document No. 27 of 1998.

smlouvy rozhodčí soud. Tímto je potvrzena primární role rozhodčího soudu ohledně rozhodování o své pravomoci, resp. platnosti rozhodčí smlouvy. Lidový soud může následně přezkoumat takové rozhodnutí **až ve fázi po vydání rozhodčího nálezu.**⁶⁹

V případě námitky vznesené k lidovému soudu je narušeno prvotní rozhodování rozhodců o jejich pravomoci a možnost realizace rozhodčího řízení.⁷⁰ Čínská úprava naopak v pozitivním směru zvolila kompromis, kterým se snaží zamezit zbytečnému rozhodčímu řízení, které by bylo od počátku zatíženo problémem týkajícím se jeho samotné podstaty a jehož rozhodčí nález by mohl být zrušen.⁷¹

Nedostatkem čínské úpravy je ovšem skutečnost, že strana, která namítá neplatnost rozhodčí smlouvy u lidového soudu, může svým jednáním sledovat výhradně oddalování rozhodčího řízení, narušení dohody stran o podrobení se rozhodčímu řízení a založení pravomoci lidového soudu. Tento případ představuje obstrukci v rozhodčím řízení. Takové řešení se vzdaluje smluvnímu ujednání stran a jejich skutečnému záměru podobit se rozhodčímu řízení.⁷²

Článek 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR nemá za cíl restriktivní přístup, který dává lidovým soudům pravomoc rozhodovat o platnosti rozhodčí smlouvy. Záměrem je zavést „zvláštní“ **kontrolu pravomoci rozhodčího soudu lidovým soudem** za předpokladu, že **jedna strana namítá neplatnost rozhodčí smlouvy u lidového soudu**. Postavení lidových soudů je v této otázce **pasivního charakteru**. V souladu s čínským právem nebude lidový soud rozhodovat o platnosti rozhodčí smlouvy až do okamžiku, kdy se strana domáhá takového rozhodnutí.⁷³ Impuls k rozhodnutí o této otázce musí být aktivně vznesen stranou sporu k lidovému soudu. Zde poukazujeme na podobnost se švédskou úpravou ve druhé větě ustanovení §

---

⁶⁹ MOSER, M. J. – YUEN, PETER. The New CIETAC Arbitration Rules. *Arbitration International*. LCIA, 2005, roč. 21, č. 3, s. 395.

⁷⁰ ROZEHNALOVÁ, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 114.

⁷¹ Tamtéž, s. 115.

⁷² FOUCHARD, P. – GAILLARD, E. – GOLDMAN, B. – SAVAGE, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 386-387.

⁷³ CAI, HONGDA. Judicial Supervision of Arbitration in China. *Journal of International Arbitration*. 2000, roč. 17, č. 1, s. 75.

2 odst. 1 švédského rozhodčího zákona.⁷⁴ Zásada competence-competence nebude ohrožena, pokud strany vznesou námitky ohledně platnosti rozhodčí smlouvy k rozhodčímu soudu. Značně krajním řešením by byla úprava, podle níž by o jakýchkoliv námitkách ohledně platnosti rozhodčí smlouvy rozhodoval výhradně obecný soud. Takové ustanovení by definitivně potlačovalo negativní účinky zásady competence-competence.

Argumenty v předcházejícím odstavci popírají tvrzení řady autorů (*Song Lianbin, Zhao Jian, Li Hong*⁷⁵, *G. Johnston*⁷⁶, *M. L. Moses*⁷⁷, *Kun Fan, C. von Wunschheim*⁷⁸, *Tao Jingzhou*⁷⁹), že čínské rozhodčí řízení nezná zásadu pravomoc-pravomoc. Zastáváme názor, že je zde zakotvena tato zásada, nicméně v modifikované podobě. K existenci tohoto principu v pevninské Číně se hlásí vedle zmiňovaného *Gu Weixia* také *Chi Manjiao*⁸⁰, podle něhož však zásada pravomoc-pravomoc není plně implementována do rozhodčího zákona ČLR; dále ze zahraničních autorů *R. A. Thirgood*⁸¹, jenž hovoří o zásadě pravomoc-pravomoc s „čínskou charakteristikou“.

---

⁷⁴ § 2 odst. 1 *Swedish Arbitration Act* (SFS 1999:116), druhá věta: „*The arbitrators may rule on their own jurisdiction to decide the dispute. The aforesaid shall not prevent a court from determining such a question at the request of a party.*“

⁷⁵ SONG, LIANBIN – ZHAO, JIAN – LI, HONG. Approaches to the Revision of the 1994 Arbitration Act of the People's Republic of China. *Journal of International Arbitration*. 2003, roč. 20, č. 2, s. 181.

⁷⁶ JOHNSTON, G. Bridging the Gap Between Western and Chinese Arbitration Systems. A Practical Introduction for Businesses. *Journal of International Arbitration*. 2007, roč. 24, č. 6, s. 573.

⁷⁷ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 89.

⁷⁸ VON WUNSCHHEIM, C. – KUN, FAN. Arbitrating in China: The Rules of the Game. Practical Recommendations concerning Arbitration in China. *ASA Bulletin*. 2008, roč. 26, č. 1, s. 37.

⁷⁹ TAO, JINGZHOU – VON WUNSCHHEIM, C. Articles 16 and 18 of the PRC Arbitration Law: The Great Wall of China for Foreign Arbitration Institutions. *Arbitration International*. LCIA, 2007, roč. 23, č. 2, s. 312-313.

⁸⁰ CHI, MANJIAO. Is the Chinese Arbitration Act Truly Arbitration-Friendly: Determining the Validity of Arbitration Agreement under Chinese Law. *Asian International Arbitration Journal*. 2008, roč. 4, č. 1, s. 119.

⁸¹ THIRGOOD, R. A. Critique of Foreign Arbitration in China. *Journal of International Arbitration*. 2000, roč. 17, č. 3, s. 97-98.

Americká autorka rozsáhlé publikace o mezinárodní obchodní arbitráži *M. L. Moses*⁸² srovnává francouzský a čínský přístup jako dva krajní přístupy na opačném konci stupnice, pokud jde o otázku, kdo má pravomoc rozhodovat o pravomoci rozhodčího senátu. Článek 1458 francouzského občanského soudního řádu dává pouze **minimální možnost**, že by obecný soud mohl rozhodnout o neplatnosti rozhodčí smlouvy před posouzením rozhodčím senátem, ledaže je rozhodčí smlouva zjevně neplatná. Striktní francouzský přístup obecně nepřipouští zásah obecných soudů do pravomoci rozhodčího senátu až do fáze po vydání rozhodčího nálezu.⁸³ Čínský přístup na druhé straně nezná zásadu pravomoc-pravomoc a **rozhodčí senát nikdy nerozhoduje** o své pravomoci, neboť ta je svěřena z ustanovení článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR rozhodčí instituci, nebo lidovému soudu.⁸⁴

Tento názor **nesdílíme**. Tím, že místo rozhodčího senátu rozhoduje o pravomoci rozhodčí soud, není potlačena zásada pravomoc-pravomoc. Navíc řady čínských rozhodčích institucí svěřují tuto pravomoc samotným rozhodčím senátům. Otázka posouzení pravomoci rozhodčího soudu je v souladu s článkem 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR **plně v dispozici stran**, zda ji svěří rozhodčímu soudu, nebo o ní rozhodne lidový soud. Negativní účinky zásady competence-competence mají „hybridní“ povahu. Stejně jako se čisté pojetí této zásady promítá ve Francii, tak je modifikován přístup v celé řadě národních právních řádů. Proto se domníváme, že úvaha, že čínské právo nezakotvuje zásadu competence-competence, je mylná. Tato zásada má svou čínskou specifickou charakteristiku a postrádá absolutní povahu.

4. ZÁVĚR

Zásada competence-competence je stěžejním principem mezinárodního rozhodčího řízení. Pravomoc rozhodnout o pravomoci rozhodčího senátu je svěřena rozhodcům. Tento projev *pozitivního účinku zásady pravomoc-pravomoc* je výslovně upraven v článku 16 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži. Většina národních právních řádů sleduje výslovnou úpravu této otázky ve svých vnitrostátních právních předpisech. Rozdílný trend jsme zaznamenali v **článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR**, jenž *výslovně neobsahuje* princip pravomoci rozhodců rozhodovat o své pravomoci. Pozitivní účinek vyplývá z respektování celosvětově rozšířeného uznání této zásady a z rozhodovací praxe čínských rozhodčích soudů. Je výslovně upraven v rádech některých

---

⁸² MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. New York: Cambridge University Press, 2008.

⁸³ Tamtéž, s. 88.

⁸⁴ Tamtéž, s. 88-89.

čínských rozhodčích institucí, jež se evidentně nechaly *inspirovat* Vzorovým zákonem UNCITRAL.

Mnohem zajímavější a pestřejší z pohledu zastávaných přístupů je otázka, kdy mohou obecné soudy zasáhnout do přezkumu existence a platnosti rozhodčí smlouvy (tj. *negativní účinek zásady competence-competence*). Zásada pravomoc-pravomoc svěřuje rozhodcům prioritní postavení rozhodnout o své pravomoci. Obecným soudům je tímto odebrána možnost zasahovat do rozhodování rozhodců o otázce pravomoci až do určitého okamžiku, kdy mohou následně přezkoumat takové rozhodnutí rozhodců.

Konkrétně poukazujeme na následující otázky v čínském rozhodčím zákoně:

- Ustanovení **článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR**, které dává pravomoc k rozhodnutí o námitkách ohledně platnosti rozhodčí smlouvy *rozhodčímu soudu namísto rozhodčímu senátu*, vyvolává otázku, zda není zásada pravomoc-pravomoc v čínském právním řádu zcela potlačena. Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní arbitráži a většina národních právních úprav svěřuje tuto pravomoc samotnému rozhodčímu senátu. *Kdo má pravomoc rozhodnout o otázce platnosti rozhodčí smlouvy a založení pravomoci rozhodců v ČLR: rozhodčí senát, rozhodčí instituce, či lidový soud?* Článek 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR hovoří o rozhodčím soudu ve smyslu stále rozhodčí instituce. *Je zásada pravomoc-pravomoc potlačena tím, že namísto rozhodců rozhoduje o pravomoci rozhodčí instituce?* Zásada pravomoc-pravomoc není tímto potlačena; v tomto kontextu řady čínských rozhodčích institucí svěřují tuto pravomoc samotným rozhodčím senátům, čímž se upevňuje respektování této zásady v čínské arbitrážní praxi.
- *Jaká je vazba mezi rozhodčím senátem, rozhodčím soudem a lidovým soudem?* Úprava v článku 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR je specifická v případě **konkurentního vznesení námitek** ohledně pravomoci jednou ze stran k rozhodčímu soudu a druhou stranou sporu k lidovému soudu. V takovém případě je **prioritní rozhodnutí lidového soudu**. Domníváme se, že čínská úprava zvolila vhodné opatření, kterým se snaží zamezit realizaci zbytečného rozhodčího řízení, které by bylo od počátku zatíženo problémem týkajícím se jeho samotné podstaty a jehož rozhodčí nález by mohl být následně zrušen. *Jaký je vztah mezi pravomocí rozhodců rozhodnout o své pravomoci a pravomocí lidových soudů?* Článek 20 odst. 1 rozhodčího zákona ČLR nezavádí restriktivní přístup, kterým by byla založena pravomoc lidových soudů rozhodovat o platnosti rozhodčí smlouvy. Záměrem je zavedení **zvláštní kontroly** pravomoci rozhodčího soudu ze strany lidového soudu za předpokladu, že jedna strana namítá neplatnost rozhodčí smlouvy právě u lidového soudu. Postavení lidových soudů lze charakterizovat jejich **pasivní pozicí**; lidový soud nebude rozhodovat o platnosti rozhodčí smlouvy až

do okamžiku, kdy se strana domáhá takového rozhodnutí. Otázka posouzení pravomoci rozhodčího soudu zůstává **plně v dispozici stran**, zda ji svěří rozhodčímu soudu, nebo lidovému soudu. Zásada competence-competence nebude dotčena, pokud strany vznesou námitky výhradně k rozhodčímu soudu. Značně krajním řešením by ovšem na druhé straně bylo, jestliže by o jakýchkoliv námitkách ohledně platnosti rozhodčí smlouvy rozhodoval výlučně obecný soud; za takových okolností by zásada competence-competence byla definitivně potlačena.

Literature:

- Barceló, J. J. III. Who Decides the Arbitrators' Jurisdiction? Separability and Competence-Competence in Transnational Perspective. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2003, roč. 36.
- Bělohávek, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-629-8.
- Binder, P. *International commercial arbitration and conciliation in UNCITRAL model law jurisdictions*. London: Sweet & Maxwell, 2005. ISBN 978-04-218-6120-7.
- Brekoulakis, S. The Negative Effect of Compétence-Compétence: The Verdict has to be Negative. Social Science Research Network (SSRN) [online databáze]. Social Science Electronic Publishing, Inc., 2008 [citováno 10. listopadu 2009]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1414325.
- Cai, Hongda. Judicial Supervision of Arbitration in China. *Journal of International Arbitration*. 2000, roč. 17, č. 1.
- Donner, B. K současnému vývoji mezinárodní obchodní arbitráže. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1959.
- Fouchard, P. – Gaillard, E. – Goldman, B. – Savage, J. *On International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 1999. ISBN 90-411-1025-9.
- González de Cossio, F. The Compétence-Compétence Principle, Revisited. *Journal of International Arbitration*. 2007, roč. 24, č. 3.

- Gu, Weixia. China`s Search for Complete Separability of the Arbitration Agreement. *Asian International Arbitration Journal*. 2007, roč. 3, č. 2.
- Chi, Manjiao. Is the Chinese Arbitration Act Truly Arbitration-Friendly: Determining the Validity of Arbitration Agreement under Chinese Law. *Asian International Arbitration Journal*. 2008, roč. 4, č. 1.
- Johnston, G. Bridging the Gap Between Western and Chinese Arbitration Systems. A Practical Introduction for Businesses. *Journal of International Arbitration*. 2007, roč. 24, č. 6.
- Kun, Fan. Arbitration in China: Practice, Legal Obstacles and Reforms. *Asian Society of International Law* [online]. Working papers of the AsianSIL Inaugural Conference, 7-9 April 2007, Working Paper 2007/20 [citováno 8. prosince 2009]. Dostupné z: http://law.nus.edu.sg/asiansil/workingpapers/2007/wp_asiansil_ic.htm.
- Lee, K. *ICSID Reports*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0-521-89987-1. Dostupné z: <http://books.google.com/books>.
- Lew, J. D. M. – Mistelis, L. A. – Kröll, S. M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003. ISBN 90-411-1568-4.
- Mistelis, L. A. – Lew, J. D. M. *Pervasive Problems in International Arbitration*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2006. ISBN 978-90-411-2450-0.
- Moser, M. J. – Yuen, Peter. *The New CIETAC Arbitration Rules*. *Arbitration International*. LCIA, 2005, roč. 21, č. 3.
- Moses, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. New York: Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0-521-68562-7.
- Mothejzиковá, J. – Steiner, V. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. Praha: C. H. BECK, 1996. ISBN 3-406-40179-1.

- Poudret, J. F. – Besson, S. Comparative law of international arbitration. London: Sweet & Maxwell, 2007. ISBN 978-0-421-93210-4.
- Raban, P. K otázce vzájemného působení zahájení soudního a rozhodčího řízení. Soudní rozhledy. 2007, č. 1.
- Rozehnalová, N. Zásada autonomie a zásada rozhodování rozhodců o své pravomoci - dvě stránky jednoho problému. Časopis pro právní vědu a praxi. 2008, roč. 16, č. 2.
- Růžička, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 2. rozšíř. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN 80-86898-43-1.
- Song, Lianbin – Zhao, Jian – Li Hong. Approaches to the Revision of the 1994 Arbitration Act of the People's Republic of China. Journal of International Arbitration. 2003, roč. 20, č. 2.
- Steiner, V. O Vzorovém zákonu pro mezinárodní obchodní arbitráž. Právník. 1992, č. 8.
- Tao, Jingzhou – Von Wunschheim, C. Articles 16 and 18 of the PRC Arbitration Law: The Great Wall of China for Foreign Arbitration Institutions. Arbitration International. LCIA, 2007, roč. 23, č. 2.
- Thirgood, R. A Critique of Foreign Arbitration in China. Journal of International Arbitration. 2000, roč. 17, č. 3.
- Tweeddale, A. – Tweeddale, K. Arbitration of commercial disputes: international and English law and practice. Oxford: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-01-992-1647-5.
- Von Wunschheim, C. – KUN, FAN. Arbitrating in China: The Rules of the Game. Practical Recommendations concerning Arbitration in China. ASA Bulletin. 2008, roč. 26, č. 1.

- Invest in China. Dostupné z: http://www.fdi.gov.cn/pub/FDI_EN/default.htm [poslední přístup 9. února 2010].
- LawInfoChina. Dostupné z: <http://www.lawinfochina.com/> [poslední přístup 9. února 2010].
- Beijing Arbitration Commission. Dostupné z: <http://www.bjac.org.cn/en/index.asp> [poslední přístup 9. února 2010].
- China International Economic and Trade Arbitration Commission (CIETAC). Dostupné z: <http://www.cietac.org/> [poslední přístup 9. února 2010].
- Shanghai Arbitration Commission. Dostupné z: <http://www.accsh.org.cn/accsh/english/index.html> [poslední přístup 9. února 2010].
- Shenzhen Arbitration Commission. Dostupné z: <http://www.szac.org/english/index.asp> [poslední přístup 9. února 2010].
- Wuhan Arbitration Commission. Dostupné z: <http://www.whac.org.cn/zcen/> [poslední přístup 30. prosince 2009].

Contact – email
61167@mail.muni.cz